

Sygn. akt III AUa 716/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Czyżak
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba SSO del. Joanna Siupka-Mróż (spr.)
Protokolant:	stażysta Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2015 r. w Gdańsku

sprawy K. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 lutego 2015 r., sygn. akt V U 16/15

oddala apelację.

SSA Bożena Grubba SSA Grażyna Czyżak SSO del. Joanna Siupka-Mróż

Sygn..akt. III AUa 716/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 listopada 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił K. B. prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227) argumentując, że nie wykazał on wymaganego co najmniej 15-letniego zatrudnienia pracy w szczególnych warunkach, a nadto nie osiągnął wieku 60 lat.

W odwołaniu od powyższej decyzji K. B. wniósł o jej zmianę i zaliczenie okresów świadczenia pracy jako zatrudnienia w warunkach szczególnych zatrudnienia na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego w (...) Sp. z o.o. w K. Zakład w B. od 1.08.1981r. do 15.09.1996r.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniósł o oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że ubezpieczony udokumentował zatrudnienie w wysokości 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych w tym żadnego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Do okresu pracy nie został zaliczony ubezpieczonemu okres od 1.08.1981r. do 15.09.1996r. z tytułu zatrudnienia w (...) Sp. z o.o. w K. Zakład w B. ponieważ w świadectwie pracy z dnia 31.05.1993 roku zakład pracy nie sprecyzował, czy ubezpieczony wykonywał pracę kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, nadto nie został podany dział, pozycja i punkt wykazu resortowego prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Zdaniem ZUS- u biorąc również pod uwagę konieczność wyłączenia z tego okresu przypadających po dniu 14.11.1991 r. okresów niewykonywania przez ubezpieczonego pracy z powodu choroby ubezpieczony nie legitymuje się 15 letnim stażem pracy w warunkach szczególnych.

Wyrokiem z dnia 17 lutego 2015 roku Sąd Okręgowy w Słupsku zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu K. B. prawo do emerytury począwszy od 23 października 2014 roku stwierdzając odpowiedzialność organu rentowego.

Urodzony dnia (...) roku K. B. w dniu 23.10.2014 roku. złożył wniosek o przyznanie emerytury Organ rentowy uznał za udowodniony okres zatrudnienia wynoszący łącznie 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Do okresu pracy w warunkach szczególnych nie został zaliczony ubezpieczonemu okres od 1.08.1981r. do 15.09.1996r. z tytułu zatrudnienia w (...) Sp. z o.o. w K. Zakład w B. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego.

W konsekwencji organ rentowy nie kwestionował okoliczności, że ubezpieczony w spornym okresie wykonywał pracę w warunkach szczególnych jako kierowca samochodu ciężarowego. Zarzucił jednak, że w tym okresie przez 9 miesięcy nie wykonywał pracy albowiem po dniu 14.11.1991 roku przebywał na zasiłkach chorobowych. K. B. w okresie od 1.08.1981r. do 15.09.1996r. był zatrudniony w (...) Sp. z o.o. w K. Zakład w B. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego. Jeździł samochodami typu R. i S. wożąc towary spożywcze produkowane przez spółkę po kraju.

Ubezpieczony współpracował w wymienionym zakładzie razem z Z. C. i Z. S. (1). Świadkowie potwierdzili fakt wykonywania przez ubezpieczonego pracy na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego. Świadek Z. C. zeznał, że w zakładzie była baza transportowa wyposażona w dużą ilość samochodów, około roku 1980 zakupiono nowe duże samochody S. chłodnie i ubezpieczony został kierowcą takiego samochodu. Był to samochód o ciężarze całkowitym przekraczającym 3,5 tony.

Ubezpieczony kierował samochodami powyżej 3,5 tony rozwożąc po kraju towary.

Istotą sporu w przedmiotowej sprawie było ustalenie uprawnień ubezpieczonego do wcześniejszej emerytury w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

Zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227) mężczyźnie urodzonemu po 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku 60 lat, jeżeli w dniu wejścia ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku tj. w dniu 1 stycznia 1999 roku osiągnął co najmniej:

-25 lat okresów składkowych i nieskładkowych w tym 15 lat z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze w wykazie A w/w rozporządzenia.

Emerytura przysługuje ubezpieczonym, którzy nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa;

W myśl art. 32 ust 1a. dodanym od dnia 1.07.2004r. przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się: okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa.

Zgodnie z § 21 pkt 1 i 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno - rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz.U. z 1983 r., nr 10, poz. 49) środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia, są pisemne zaświadczenia zakładów pracy, wydane na podstawie posiadanych dokumentów, oraz legitymacje ubezpieczeniowe, a także inne dowody z przebiegu ubezpieczenia. Jeżeli pracownik ubiega się o przyznanie emerytury lub renty z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, zaświadczenie zakładu pracy powinno stwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których jest uzależnione przyznanie takiej emerytury lub renty.

W załączniku A Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., nr 8, poz. 43) w dziale VIII pkt 2 wskazano prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych, pojazdów członowych i ciągników samochodowych, balastowych autobusów liczbie miejsc powyżej 15, samochodów uprzywilejowanych w ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów .

Stosownie do treści art. 473 kpc w postępowaniu przed sądem nie stosuje się żadnych ograniczeń dowodowych, co sprawia, iż każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe. Sąd nie jest związany środkami dowodowymi określonymi dla dowodzenia przed organami rentowymi - vide: wyrok SN z 8 IV 1999 roku, II UKN 619/98.

Sąd Najwyższy w wyroku z 28 XI 1997 roku, wydanym w sprawie II UKN 362/97 wyraził pogląd, iż w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być dowodzone wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego.

W rozpatrywanej sprawie bezsporne było posiadanie przez ubezpieczonego ogólnego okresu składkowego i nieskładkowego w wymiarze 25 lat. Strony różniły się w przedmiocie stażu pracy wykonywanego w warunkach szczególnych. Pozwany organ rentowy podnosił, że ubezpieczony nie legitymuje się stażem 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Przy rozstrzyganiu w sprawie niezbędne było ustalenie, czy do wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze można ubezpieczonemu zaliczyć okres zatrudnienia od 1.08.1981r. do 15.09.1996r. kiedy był zatrudniony w (...) Sp. z o.o. w K. Zakład w B..

Fakt zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku kierowcy samochodów ciężarowych powyżej 3,5 tony zgodnie potwierdzili Z. C. i Z. S. (2), pracujący razem z nim. W oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy Sąd ustalił, że ubezpieczony w okresach od 1.08.1981 roku do 15.09.1996 roku świadczył pracę na stanowiskach które zostały uwzględnione w wykazie prac wykonywanych w szczególnych warunkach - wykaz A , dział VIII pkt 2. W tych okolicznościach po doliczeniu w/w okresu należało przyjąć, że łączny czas pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych wyniósł ponad 15 lat.

Odnosząc się do wyłączenia z okresu wykonywania prac w warunkach szczególnych okresu korzystania z zasiłków chorobowych należy uznać, że co prawda przepis art. 32 ust. 1a u.e.r.f.u.s. obowiązuje od dnia 1 lipca 2004 r. i odnosi skutek również względem stanów prawnych i faktycznych istniejących przed dniem jego wejścia w życie, jednakże, osiągnięcie do dnia 1 stycznia 1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 u.e.r.f.u.s. (m.in. 15 lat pracy w warunkach szczególnych) wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r. (verte wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23 lipca 2014 r. sygn. akt III AUa 2536/13).

Przepis art. 184 ustawy emerytalnej stanowi samoistną podstawę nabycia prawa do emerytury. Ma on zastosowanie wobec ubezpieczonych, którzy w dniu 1 stycznia 1999 r. osiągnęli pełny staż ubezpieczeniowy (25 lat mężczyzna), w tym wymagany okres pracy w szczególnych warunkach (15 lat) lecz nie osiągnęli wieku emerytalnego, co oznacza, że ci ubezpieczeni mogą realizować prawo do emerytury na poprzednich zasadach, po osiągnięciu (nawet po dniu 31 grudnia 2008 r.) wieku emerytalnego. Z kolei art. 32 cyt. ustawy ma zastosowanie w stosunku do tych ubezpieczonych, którzy choćby jeden z tych okresów osiągnęli po dniu 1 stycznia 1999 r., a przed dniem 31 grudnia 2008 r. Przyjęte natomiast w art. 32 ust. 1 a omawianej ustawy różnicowanie okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach nawiązuje do daty wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 107, poz. 450 z późn. zm.), w której poprzednia definicja okresu pracy w szczególnych warunkach pozostała niezmieniona. Okres tej pracy obejmował bowiem okresy składkowe i nieskładkowe, jeżeli mieściły się one w okresie wykonywania pracy zgodnie z umową o pracę (zob. pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r. III UZP 10/03, LEX nr 81642). W świetle jednak art. 184 ustawy okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy, przypadające po dniu 14 listopada 1991 r., wlicza się do okresu pracy w szczególnych warunkach. W ocenie Sądu stanowisko organu rentowego nie zasługuje tym samym na uwzględnienie. Wskazany wyżej przepis art. 32 ust. 1 a pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych został do tej ustawy dodany od dnia 1 lipca 2004 r. Ustawodawca, wprowadzając zmiany pojęcia "zatrudnienia w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze", nie uchwalił przepisów międzyczasowych, w związku z czym zakres stosowania art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych był przedmiotem skargi konstytucyjnej opartej na zarzucie jego niezgodności z art. 2 i 32 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2008 r., K 33/06 (OTK-A 2008 Nr 6, poz. 106), uznawszy za właściwą dla oceny konstytucyjności omawianego przepisu chwilę powstania prawa podmiotowego, w tym wypadku prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, oddalił zarzut, że zmiana warunków emerytalnych prowadzi do naruszenia praw nabytych. Stwierdził, że oceniana zmiana może mieć zastosowanie wyłącznie na przyszłość. Wypada też zauważyć, że kwestia zastosowania art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy ustalaniu okresów pracy w warunkach szczególnych wymaganych przez art. 184 tej ustawy była wielokrotnie przedmiotem oceny Sądu Najwyższego. Z jednoznacznego i ugruntowanego orzecznictwa w tym zakresie, które Sąd Okręgowy w pełni akceptuje, wynika, że co prawda przepis art. 32 ust. 1a ustawy obowiązuje od dnia 1 lipca 2004 r. i odnosi skutek również względem stanów prawnych i faktycznych istniejących przed dniem jego wejścia w życie, jednakże jak wielokrotnie wyjaśniał Sąd Najwyższy (między innymi w wyrokach z dnia 23 kwietnia 2010 r. II UK 313/09, LEX nr 604217; z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, LEX nr 15405. oraz z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11, LEX nr 989126 i powołanych tam orzeczeniach), osiągnięcie do dnia 1 stycznia 1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (m.in. 15 lat pracy w warunkach szczególnych) wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r. Zatem skoro wnioskodawca uzyskał wymagany na podstawie obowiązujących do dnia 1 stycznia 1999 r. przepisów okres zatrudnienia w szczególnych warunkach przed wskazaną wyżej datą należy przyjąć, że przedmiotowy przepis nie znajduje zastosowania przy ustalaniu jego okresu pracy w warunkach szczególnych, co wyklucza możliwość odliczenia od tego okresu-okresu pobierania zasiłku chorobowego. Zatem nie jest dopuszczalne w niniejszej sprawie pominięcie okresu pobierania przez wnioskodawcę zasiłku chorobowego po dniu 14 listopada 1991 r. (122 dni) z powołaniem na art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Stanowisko Sądu Okręgowego oparte jest na błędnym rozumieniu wzajemnego powiązania art. 184 i art. 32 ust. 1a cytowanej ustawy.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury począwszy od 23.10.2014r. roku tj. od dnia złożenia wniosku o świadczenie.

Mając również na względzie okoliczność, że w niniejszej sprawie sporną okolicznością było po sprecyzowaniu stanowiska organu rentowego było zaliczenie do pracy w warunkach szczególnych okresów korzystania przez ubezpieczonego z zasiłków chorobowych po dniu 14.11.1991 r., Sąd mając na względzie ugruntowane stanowisko

orzecznicze w tym zakresie poparte wieloma rozstrzygnięciami Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych na mocy art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej stwierdził odpowiedzialność organu rentowego.

Apelację od tego wyroku złożył pozwany organ rentowy.

Zaskarżył oznaczony powyżej wyrok Sądu Okręgowego w Słupsku w całości.

Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie odwołania od decyzji z dnia 12 listopada 2014 r. znak (...).

Podniósł zarzuty naruszenia prawa materialnego:

1) przez niezastosowanie art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że ubezpieczony na dzień 1.01.1999 r. posiadał okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach w konsekwencji prowadzący do naruszenia art. 184 ust. 1 wymienionej ustawy przez przyznanie ubezpieczonemu emerytury w obniżonym wieku emerytalnym,

2) przez niewłaściwe zastosowanie art. 118 ust. 1a ustawy wymienionej w pkt 1 i błędne przyjęcie, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

W świetle stanowiska organu rentowego Sąd Okręgowy niezasadnie przyjął, iż organ rentowy nie kwestionował faktu, że ubezpieczony w spornym okresie wykonywał pracę w warunkach szczególnych jako kierowca samochodu ciężarowego i niezasadnie ustalił odpowiedzialność organu rentowego za niewydanie decyzji przyznającej ubezpieczonemu emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym. Dokumenty przedstawione przez ubezpieczonego nie pozwalały bowiem na takie załatwienie jego wniosku o emeryturę. Należy również wskazać, że Sąd Okręgowy przeprowadził dowód z zeznań świadków na okoliczność charakteru zatrudnienia ubezpieczonego, zatem uznał, że zachodzi konieczność wykazania spornego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych za pomocą innych dowodów niż dokumenty znajdujące się w aktach sprawy. Podkreślenia wymaga, że w postępowaniu przed organem rentowym nie jest dopuszczalne prowadzenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność wykonywania przez zainteresowanego pracy w warunkach szczególnych.

Odnosząc się do stanowiska Sądu Okręgowego w przedmiocie braku podstaw do wyłączenia z okresu wykonywania prac w warunkach szczególnych okresu korzystania z zasiłku chorobowego na podstawie art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej z uwagi na pogląd wyrażony w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, zgodnie z którym osiągnięcie do dnia 1.01.1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy (tj. 15 lat) wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r., należy stwierdzić, że stanowisko to jest niezgodne z poglądem wyrażonym przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2008 r. sygn. K 33/06 i nie jest akceptowane przez organ rentowy.

Trybunał Konstytucyjny wskazał, że w art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, ze zm.) dodano, ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 121, poz. 1264), nowy ustęp 1a modyfikujący zasady przyznawania wcześniejszej emerytury ze względu na pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Z uwagi na brak przepisów przejściowych w ustawie nowelizującej nastąpiło, z dniem 1 lipca 2004 r., bezpośrednie wejście w życie tego przepisu, który ma zastosowanie od tej daty na przyszłość. Organy rentowe od 1 lipca 2004 r., przyznając wcześniejszą emeryturę ze względu na pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie zaliczają do okresu zatrudnienia okresu choroby i macierzyństwa, przypadającego po 14 listopada 1991 r.

Sytuacja osób, które nabyły uprawnienie do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przed 1 lipca 2004 r., nie budzi wątpliwości, ponieważ zarówno nabycie prawa jak i moment orzekania

organu rentowego przypadają na okres, w którym nie obowiązywały jeszcze nowe zasady. Ponadto orzecznictwo Sądu Najwyższego wyraźnie wskazywało na konieczność stosowania w takich przypadkach starych zasad polegających na zaliczaniu do okresu zatrudnienia również okresów niewykonywania pracy z powodu choroby lub macierzyństwa. Za przyjęciem takiego rozwiązania przemawia, o czym była już wcześniej mowa, brak przepisów przejściowych noweli, co pozwala na zastosowanie ogólnych reguł nakazujących stosowanie nowowprowadzanych zasad od dnia wejścia ich w życie na przyszłość. Natomiast sytuacja osób, które nabyły uprawnienie po 1 lipca 2004 r., jest odmienna. Organy rentowe orzekając w stosunku do tych osób muszą orzekać wg nowej zasady, czyli nie zaliczając okresu choroby i macierzyństwa do okresu zatrudnienia, od którego zależy wcześniejsza emerytura pomimo tego, że okres ten przypadł przed wejściem w życie nowelizacji, ponieważ samo uprawnienie do nabycia wcześniejszej emerytury powstało już po zmianie przepisów. Należy pamiętać, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury muszą być spełnione łącznie w chwili wydania decyzji przez organ rentowy.

Trybunał Konstytucyjny w wymienionym wyroku nie dostrzegł potrzeby ochrony prawnej ekspektatywy prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, określonej w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i podkreślił, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury podlegają ustaleniu i muszą być spełnione łącznie w chwili wydania decyzji przez organ rentowy. Skoro zatem jeden z tych warunków w postaci okresu pracy w warunkach szczególnych w świetle obowiązujących przepisów nie jest spełniony, to organ rentowy nie może wydać decyzji stwierdzającej istnienie tego prawa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Wywody zawarte w apelacji są niezasadne.

Sąd drugiej instancji uznał za prawidłową ocenę zebranego materiału dowodowego, dokonaną przez Sąd Okręgowy i poczynione na tej podstawie ustalenia. Sąd I instancji prawidłowo zgromadził w sprawie materiał dowodowy, dokonując jego wnikliwej i trafnej oceny, nie naruszając przy tym granic swobodnej oceny dowodów (art. 233 k.p.c.). Sąd Apelacyjny podziela zarówno ustalenia faktyczne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, jak i przedstawione tam rozważania prawne, traktując je jako własne, w związku z czym odstępuje od ponownego ich omawiania.

Apelacja powoda kwestionująca ustalenia faktyczne i dokonaną przez Sąd I instancji ocenę materiału dowodowego w istocie ma charakter polemiczny, przedstawia i próbuje narzucać własną ocenę dowodów, subiektywną prezentację faktów, co nie uzasadnia podważenia oceny Sądu I instancji. Okoliczności podnoszone w apelacji nie stanowiły przekonujących dla Sądu II instancji argumentów, które prowadziłyby do konieczności zmiany bądź weryfikacji stanowiska Sądu Okręgowego.

Praca jako kierowca samochodów ciężarowych powyżej 3,5 tony , jaką wykonywał ubezpieczony w okresach od 1.08.1981 roku do 15.09.1996 roku została uwzględniona w wykazie prac wykonywanych w szczególnych warunkach - wykaz A , dział VIII pkt 2. Ubezpieczony przedłożył pozwanemu organowi rentowemu świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 14.11.2000 roku wystawione przez pracodawcę. Wynika z niego, iż K. B. w okresie od 01.08.1981 roku do 15.09.1996 roku stale i w pełnym wymiarze wykonywał prace kierowcy na stanowisku, które uprawnia do niższego wieku emerytalnego i praca ta wymieniona jest w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. (Dz.U.1983.8.43) Wykaz A dział VIII poz. 2 , tj. Prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony (...). A zatem sprecyzowano w tym dokumencie jaką faktycznie prace ubezpieczony w spornym okresie wykonywał oraz iż była to praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze. Przepisy resortowe, o których traktuje § 1 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) nie stanowią źródła prawa w rozumieniu art. 87 Konstytucji RP, a określenie stanowisk w tych aktach ma charakter informacyjny i techniczno-porządkujący. Mogą one więc być pomocne przy dokonywaniu wykładni oraz kwalifikacji stanowisk pracy określonych w załączniku do rozporządzenia- III AUa 128/15 wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 2015-04-09. Decydującą rolę w analizie charakteru pracy wnioskodawcy z punktu

widzenia uprawnień emerytalnych ma możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji jednego z wykazów, stanowiących załączniki do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). W wyroku z 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04 (OSNP 2005, Nr 19, poz. 308), Sąd Najwyższy przyjął, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, zwłaszcza gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia, oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy podniósł też, że wówczas, gdy organ rentowy w chwili wydania zaskarżonej decyzji miał wszystkie potrzebne dane pozwalające na wydanie decyzji zgodnej z prawem, a po stronie ubezpieczonego nie występował obowiązek wykazania żadnych innych okoliczności uzasadniających jego wniosek, to dla obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia nie mogą mieć znaczenia okoliczności dotyczące przebiegu postępowania sądowego, zwłaszcza gdy w tym postępowaniu nie ustalono żadnych nowych przesłanek wypłaty świadczenia, których wykazanie ciążyło na ubezpieczonym, a które nie były znane (nie mogły być znane) organowi rentowemu. W uzasadnieniu wyroku z 21 czerwca 2012 r. w sprawie III UK 110/11 Sąd Najwyższy wywodził, iż w celu ustalenia, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie spowodowane błędem w ustaleniach faktycznych, konieczne jest wykazanie, że w przepisany termin ZUS nie dysponował materiałem umożliwiającym przyznanie świadczenia. W takiej sytuacji Sąd Najwyższy podkreślił jednak konieczność uwzględnienia tego, czy organ rentowy w ramach swoich kompetencji i nałożonych obowiązków poczynił wszystkie możliwe ustalenia faktyczne i wyjaśnił wszystkie okoliczności konieczne do wydania decyzji. Jeżeli bowiem zmiana decyzji w postępowaniu odwoławczym będzie uzasadniona ustaleniami co do takich okoliczności, które nie były i nie mogły być znane organowi rentowemu, to nie będzie podstaw do uznania, iż opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2009 r., I UK 345/08, OSNP 2010, nr 23-24, poz. 293). Przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków nie było niezbędne do przyznania prawa do spornego świadczenia. Podnieść należy, iż także błędna interpretacja przepisów - z czym mamy do czynienia w niniejszej sprawie - mieści się w definicji nieprawidłowego działania organu rentowego, zaś konsekwencje takiego działania nie mogą obarczać ubezpieczonych. Stanowisko powyższe jest zgodne z utrwalonym na gruncie spraw o podobnym stanie faktycznym orzecznictwem. Błąd organu rentowego rozumiany jest w judykaturze bardzo szeroko (por. uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 12 stycznia 1995 r., II UZP 28/94, OSNAPiUS 1995/19/242). Oznacza on "każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania samego organu rentowego czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów", w tym także naruszenia prawa wskutek niewłaściwej wykładni obowiązujących przepisów (por. uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97, OSNAPiUS 1998/14/429).

Sąd odwołał się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym wykształcił się jednak pogląd, że wykonywaniem pracy w szczególnym charakterze są również przerwy w pracy spowodowane różnymi przyczynami i to zarówno leżącymi po stronie pracodawcy, jak i wynikającymi z przepisów (urlop wypoczynkowy, niezdolność do pracy z powodu choroby), za które pracownikowi wypłacono wynagrodzenie. Wykonywanie pracy w rozumieniu omawianego przepisu należy rozumieć, jako wykonywanie umowy o pracę, a w treści tego pojęcia mieszczą się także usprawiedliwione nieobecności w pracy. W konsekwencji Sąd Najwyższy przyjął, że, przerwy w pracy spowodowane czasową niezdolnością do jej świadczenia w związku z chorobą i korzystaniem z wynagrodzenia lub świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tego tytułu, są okresami, w których pracownik zachowuje status osoby wykonującej pracę w szczególnym charakterze (por. wyrok z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 323/02, (OSNP 2004/11/197), natomiast w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03, (OSNP 2004/5/87) Sąd Najwyższy wskazał, że do okresu pracy w szczególnych warunkach, o jakich mowa w § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania tego stosunku pracy, przypadające po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 z późn. zm.).

Sąd Okręgowy zaznaczył, że z dniem 1 lipca 2004 r. nastąpiła zmiana art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez dodanie do tego artykułu ust. 1a pkt 1, zgodnie, z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Przepis art. 32 ust. 1a cytowanej ustawy, w ocenie ZUS, uniemożliwiał zaliczenie okresów zasiłków chorobowych do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, a w konsekwencji przyznanie wnioskodawcy emerytury.

Ustawodawca, wprowadzając powyższe zmiany, nie uchwalił przepisów intertemporalnych, w związku z czym zakres stosowania art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych był przedmiotem skargi konstytucyjnej opartej na zarzucie jego niezgodności z art. 2 i 32 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2008 r. (K 33/06, OTK-A 2008/6/106), uznawszy za właściwą dla oceny konstytucyjności omawianego przepisu chwilę powstania prawa podmiotowego, w tym wypadku prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, oddalił zarzut, że zmiana warunków emerytalnych prowadzi do naruszenia praw nabytych. Stwierdził, że oceniana zmiana może mieć zastosowanie wyłącznie na przyszłość.

Rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości w zakresie, w którym odnosi się do stosunków powstałych po dniu 1 lipca 2004 r. oraz stosunków zamkniętych, zakończonych nabyciem prawa przed tym dniem. W efekcie wprowadzenia z dniem 1 lipca 2004 r. art. 32 ust. 1a, wyłączającego pewne okresy ze stażu pracy w szczególnych warunkach, można jednak wyróżnić pracowników, będących w dniu 1 lipca 2004 r. w trakcie nabywania prawa, a w szczególności tych, którzy wypełnili warunki określone w art. 184 ustawy (jak w niniejszej sprawie). Dostrzeżenie tej kategorii uprawnionych nakazuje uwzględnić aspekt ochrony istniejących w dniu 1 lipca 2004 r. praw tymczasowych tych osób, zagwarantowanych w powołanym przepisie i prowadzących do nabycia prawa do emerytury.

Sąd podniósł, że art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440, z późn. zm.) dotyczy tych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy w dniu wejścia tej ustawy w życie (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn i 60 lat - dla kobiet,
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, to jest, co najmniej 25 lat - dla mężczyzn i 20 lat - dla kobiety.

Wobec tego ubezpieczonemu przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 powołanej ustawy, pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa. Warunki te winny być spełnione łącznie.

Utrwalone w doktrynie jest stanowisko, że art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ustanawia odrębną, niż wymieniona w art. 32 tej ustawy, kategorię ubezpieczonych i znajduje zastosowanie do innych stanów faktycznych niż określone w art. 32 ust. 1 i art. 46 ust. 1 ustawy, albowiem art. 184 ust. 1 nie odsyła w zakresie warunków nabycia przez zatrudnionego w szczególnych warunkach prawa do wcześniejszej emerytury do art. 32, lecz ustanawia własne przesłanki nabycia tego prawa (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007 r., II UZP 14/06, OSNP 2007/13-14/199, wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 lipca 2007 r., I UK 62/07, OSNP 2008/17-18/269 i z dnia 6 grudnia 2007 r., I UK 132/07, Lex nr 621798).

Biorąc pod uwagę powyższe, w niniejszej sprawie nie znajduje zastosowania przepis art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obowiązujący od dnia 1 lipca 2004 r. Skoro przepis art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odsyła do art. 32 ustawy jedynie w

zakresie przewidzianego w nim wieku emerytalnego, to przepis art. 32 ust. 1a nie ma zastosowania do ubezpieczonych ubiegających się o przyznanie wcześniejszej emerytury na podstawie przepisu przejściowego, jakim jest art. 184.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09 (OSNP 2011/19-20/260) wskazał, że osiągnięcie do 1 stycznia 1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od 1 lipca 2004 r.

Stosownie do § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., pracownik który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Pojęcia, którymi posługuje się ten przepis: "wykonywał prace" oraz "ma wymagany okres zatrudnienia" nie są równoznaczne. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03 (OSNP 2004/5/87), stwierdził że do okresu pracy w szczególnych warunkach, o jakich mowa w § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia, wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania tego stosunku pracy, przypadające po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 z późn. zm.). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż użyte w § 4 ust. 1 pojęcia: pracownik, stosunek pracy, czy zatrudnienie nie mogą być interpretowane na użytek prawa ubezpieczeń społecznych inaczej, niż interpretuje je akt prawny określający prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, tj. Kodeks pracy. Pogląd ten wzmacnia treść art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.). W art. 6 ust. 1 pkt 1 wyrażona została reguła, że obowiązkowym ubezpieczeniem: emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są: pracownikami, natomiast zgodnie z art. 8 ust. 1 za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy. Sformułowania te oznaczają odpowiednio pracownika i stosunek pracy według wskazań Kodeksu pracy. Sąd Najwyższy dodatkowo podniósł, że do okresu zatrudnienia pracownika w szczególnych warunkach wlicza się także okres corocznego, płatnego urlopu wypoczynkowego, mimo że w tym czasie praca nie jest faktycznie wykonywana. W uzasadnieniu cytowanej uchwały Sąd Najwyższy wypowiedział się także, że oczywiste jest, iż "przerwy w pracy spowodowane czasową niezdolnością do jej świadczenia w związku z chorobą (porodem) i korzystaniem z wynagrodzenia lub świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tego tytułu, są okresami, w których ubezpieczony zachowuje status osoby wykonującej pracę w szczególnym charakterze". Przy czym należy mieć także na uwadze, że pracownica przebywająca na urlopie macierzyńskim i pobierająca zasiłek z tego tytułu jest bardziej prawnie chroniona, niż pracownik pobierający zasiłek chorobowy.

Zwrócić należy uwagę, że wykładnia cytowanych przepisów prawa w zakresie zaliczania okresów pobierania zasiłków chorobowych i macierzyńskich do okresów pracy wykonywanej w warunkach szczególnych jest już jednolita, utrwalona i nie budzi wątpliwości sądów. Sąd Apelacyjny nie znajduje podstaw do odstąpienia od tej jednolitej linii orzeczniczej.

Nie ma zatem wątpliwości w niniejszej sprawie, że do okresu zatrudnienia wnioskodawcy w szczególnych warunkach winny być zaliczone okresy pobierania przez niego zasiłków chorobowych, przypadających po dniu 14 listopada 1991 r. (a przed dniem 1 lipca 2004 r.), wymienionych w przedstawionym przez organ rentowy zestawieniu. Wnioskodawca udowodnił zatem okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach w rozmiarze ponad 15 lat po doliczeniu samych zasiłków chorobowych.

Tym samym wnioskodawca spełnił wszystkie warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury, określone w treści art. 184 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

SSA Grażyna Czyżak

SSA Bożena Grubba SSO del. Joanna Siupka-Mróż